

The question of the necessity of the existence of the coordinated state policy and the provision of the norm-legal base formation of the civil society is considered in the article.

Key words: civil society, civil culture, norm-legal base, legal state, democracy, legislation.

І.В. Коваль

кандидат політичних наук,
доцент кафедри гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін
Івано-Франківського факультету
Національного університету
«Одеська юридична академія»

**ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРАВОСЛАВ'Я:
СУТНІСТЬ, ДОСЛІДЖЕННЯ, ПРОБЛЕМИ**

Демократизація політичного життя, а також процеси формування в Україні громадянського суспільства, зокрема, розробка відповідної нормативно-правової бази зумовили зміну відношення суспільства до релігійної сфери і підвищення рівня релігійності українців. Завдяки закріпленню на законодавчому рівні права свободи совісті більша частина громадян України незалежно від релігійних переконань задоволена можливістю вільно відвідувати церкву, і вважає церковну освіту для дітей потрібною [1, с. 23, 28]. Разом з цим, зауважимо, що практика міжцерковних відносин, здійснення громадянами права на свободу світогляду в умовах поширення новітніх релігійних течій свідчать про те, що чинне законодавство не повною мірою враховує сучасні реалії церковно-релігійного життя, суперечності, що виникають у полі міжцерковних стосунків, а також наслідки впливу на громадян деяких деструктивних релігійних новоутворень. Водночас зазначимо, що міжцерковні відносини в Україні характеризуються помітним рівнем конфліктності. Існують суперечності між традиційними Церквами та новітніми релігійними рухами, між традиційними Церквами різних віросповідань, а також між Церквами одного й того ж віросповідання.

Напруженість не завжди виявляється на глобальному рівні протистояння Церков як інститутів, іноді вона має характер локальних суперечностей на рівні громад, епархій тощо. З іншого боку, глобальні протистояння не завжди сягають рівня низових ланок церковних структур [2].

Суперечності між Церквами різних віросповідань зумовлені складним переплетінням догматичних, канонічних і майнових чинників, але головною їх причиною є поєднання церковно-релігійного чинника з етнічним та політичним. На передній план стосунків між Церквами висуваються дві проблеми: ставлення до української державності та розуміння її національного характеру. Що ж стосується наймасштабнішого з сучасних міжправославних конфліктів (протистояння між православними України), то його трактуємо конфліктом ідентичностей, віддзеркаленням широкого спектру протиріч, які існують в українському суспільстві, і фокусує в собі не лише проблеми комуністичного розвитку, а й еклезіальні питання, які намагалася, але не розв'язала в ХХ ст. повнота православ'я. Джерелом конфліктності залишається міжправославний розкол. Існування в Україні трьох Церков одного віросповідання є явищем аномальним. Але воно лише відбиває певні історичні та суспільно-політичні реалії України, які адміністративними методами усунути неможливо. Гострота проблеми значною мірою зумовлюється присутністю в полі відносин між православними Церквами ідеї «національної Церкви» [3, с. 12, 14]. Тим самим проблема міжцерковних стосунків виводиться на політичний рівень міжнаціональних відносин та лояльності до української держави, що робить неможливим міжцерковний діалог з метою узгодження суто церковних проблем. Сьогодні ідея об'єднання православних Церков в Єдину Помісну Православну Церкву поки що не знайшла практичного втілення. Сторони мають принципово відмінні позиції щодо засад і термінів об'єднання, перспектив канонічного одержання автокефалії, а також тієї Церкви, яка має надати автокефалію майбутній об'єднаній Церкві [4, с. 4].

Відтак *актуальною для України* залишається проблема інституційного розвитку православ'я, світовий та регіональний досвід і нерідко несумісні з вірою риси яких можна використати в сучасних

умовах церковного будівництва і національного державотворення.

Історичний досвід існування різних релігій та церков засвідчує, що вони мають значний вплив на всі сфери суспільного життя, зокрема в усі епохи церква відчутно впливає на політичне життя суспільства. Цей вплив на нього й процеси, що відбуваються, реалізуються переважно через різноманітні релігійні інститути – церкву, релігійні організації, об'єднання віруючих, а церква як суспільно-політичний інститут характеризується наявністю професійного духовництва, що формується за ієрархічною системою. Церква, крім усього цього, виступає і як юридична особа, що володіє власністю, яка становить економічну основу її існування. Церкві притаманна також наявність чітко розробленої догматики й деталізований культ [5, с. 4].

Внутрішня структура такого інституту є організаційно оформленою взаємодією різних систем, функціонування кожної з яких пов'язане з формуванням соціальних організацій й установ, які також мають статус соціальних інститутів. Зокрема, на рівні церкви вже чітко розділяються керуючі й керована системи.

Перша система складається з групи віруючих, що займаються виробленням, збереженням і переробкою релігійної інформації, координацією власне релігійної діяльності й відносин, контролем поведінки, що включає в себе розробку й застосування санкцій. Друга, керована підсистема, складається з маси віруючих. Між цими підсистемами існує система нормативно оформлених, ієрархічно витриманих відносин, що дає змогу здійснювати керування релігійною діяльністю. Регулювання цих відносин здійснюється за допомогою організаційно-інституційних норм. Ці норми фіксуються в різного роду уставах і положеннях про конфесійні організації. Вони визначають структуру цих організацій, характер відносини між віруючими, священнослужителями різних рангів, між керівними органами організацій й їхніх структурних підрозділів, регламентують їхню діяльність, права й обов'язки -[6, с. 615].

Слід зазначити, що інституційний розвиток православ'я у масштабах не однієї-двох Помісних православних Церков, а конфесії в цілому, попри велику кількість праць, присвячених власне православ'ю, ще не став

об'єктом пильної уваги науковців. Тому головну увагу при формуванні історіографії дослідження було зосереджено лише на тих богословських та релігієзнавчих розвідках, у яких автори максимально наблизилися до цілісного підходу в аналізі інституційного розвитку православ'я, розглядаючи його як релігійний феномен, який має певні спільні риси для всіх Помісних православних Церков, подавали закономірності однакового вирішення тих чи інших богословських чи соціальних питань тощо.

Більшість православних богословів та істориків обмежуються у своїх наукових розвідках переважно аналізом інституційного розвитку власної церкви. Праці синтетичні, де б аналізувалися межові події, здійснювався б комплексний аналіз тих процесів, які обумовлені загальними закономірностями розвитку православ'я як єдиного організму, особливостями інституційного становлення конфесії, є радше винятком, аніж закономірністю. Вітчизняне релігієзнавство й досі є заручником нав'язаних богословами та істориками Російської ПЦ оцінок геоцерковного розвитку конфесії. Тому об'єктивний характер дослідження забезпечувався і залученням великого масиву знакових досліджень представників багатьох Помісних православних Церков, які у своїх працях інколи вступають у конфлікт із існуючою історіософською традицією у трактуванні інституційного становлення церков, зокрема у питанні щодо шляхів отримання автономії чи автокефалії, можливості чи не можливості подальшого богословського розвитку конфесії, можливості змін в її обрядово-культовій сфері тощо [1, с. 87-90].

Маються на увазі праці Б.Алексова, В.Архангельського, Т.Бурмова, І.Велева, Н.Генчева, А.Гільфердінга, Ж.Драговича, А.Зноско, Д.Кірова, Б.Конескі, М.Костича, О.Лебедева, К.Лілулашвілі, П.Маліцького, З.Маркова, В.Мосса, І.Пальмова, В. Пащенко, Д.Поспеловського, Д.Снагова, І.Снегарова, І.Соколова, А.Соловйовіча, К.Урбана, М.Шкаровського, Г.Якуніна, А.Юраша та інших.

Різні підходи до оцінки інституційного розвитку православ'я зумовило необхідність зробити головний акцент у статті на аналізі православних першоджерел, а саме церковних і світських нормативних документів, що визначили основи устрою і розвитку православних та біляправославних інституцій. Проте оцінка цих першоджерел і в

православній історіографії неоднозначна – наявне своєрідне протистояння «канонічних трактувань» у працях Т.Барсова, А.Зноско, М.Маліновського, Й.Мацюсико, Ж.Метталіну, Ю.Мулик-Луцика, Н.Натсуки, А.Павлова, О.Покровського, Н.Попова, Ю.Поповича, М.Соколова, М.Суворова, В.Ципіна, Я.Шпайгля та багатьох інших богословів і дослідників [7, с. 73].

Новим етапом у дослідженні інституційного розвитку православ'я стала друга половина ХХ ст., коли відбулося інституційне становлення Свято-Сергієвського богословського інституту (Париж) та Свято-Володимирської духовної академії (Нью-Йорк). Співробітники цих навчальних закладів (митрополит Євлогій Георгієвський, священник Іван Мейєндорф, П.Євдокимов та ін.) заклали підвалини нової самооцінки православ'я в сучасному світі. Їхні ідеї перегукуються із доробком потужної грецької богословської школи: митрополитів Анастасія (Яннулатоса), Дамаскіна (Папандреу), Ієрофея (Влахоса), єпископа Івана (Зізіуласа), дослідників Христофора (Яннараса), Х.Политидиса, Амфілохія Пантобітса та інших, які намагаються проблемно, з урахуванням нинішніх реалій життя підійти до осмислення тих чи інших закономірностей інституційного розвитку православ'я. Напрацювання греків набули широкого поширення в багатьох православних церквах, оскільки ці богослови хоча й є греками за походженням, проте належать до різних церковних юрисдикцій [7, с.73, 77].

Слід відзначити також гострі дискусії між дослідниками православ'я, що відбуваються і з приводу ролі національного чинника у становленні православної релігійності. Багато православних богословів не схильні визнавати провідну роль цього чинника не лише у становленні етноконфесійного синкретизму, але й у отриманні того чи іншого статусу Помісних Церков. Така позиція наштовхується на несприйняття у тих національних церквах, які борються за свою незалежність. У працях українських (митрополити Іларіон Огієнко, Антоній Дублянський, о.Михаїл Йосифчук, професори Д.Степовик, А.Колодний, П.Яроцький та ін.), болгарських (І.Снегаров, Б.Ніколова, П.Ніков, Н.Генчев, Д.Кіров та ін.), македонських (архієпископ Михайло, Б.Алексов, Б.Конєскі, та ін.) та інших богословів і світських дослідників подано розгорнуту

характеристику національної специфіки розвитку обрядово-культової сфери православ'я, наголошується на етнополітичній обумовленості розвитку національних православних церков.

Серед праць, які мають методологічний характер для розкриття теми, а саме подають основні закономірності взаємовпливу православ'я (в усіх його проявах, у т.ч. й інституційному) та соціуму на різних етапах їх розвитку, у розділі виокремлено дослідження: М.Бердяєва, Т.Варе, Ю.Волошина, А.Гордієнка, М.Гордієнка, Д.Геанакоплоса, А. Делікостополуса, В.Єленського, В.Єрьоменко, В.Жемчужникова, В.Калліста, М.Каптерєва, А.Колодного, П.Кралюка, Є.Крижановського, П.Курочкіна, Б.Лобовика, М.Лосського, В. Марчука, Д.Мережковського, А.Пападакіса, Ю.Поповича, М. Рибачука, В.Розанова, П.Флоренського, С.Франка, В.Ципіна, Л.Шестова, П.Яроцького та інших дослідників. Згадані автори у своїх працях глибоко проникають у філософську суть православного феномену, обґрунтовують можливість і обумовленість його національної специфіки, участі у політичних процесах [8].

На новий рівень вивчення особливостей розвитку та функціонування інституційних комплексів православної церкви вітчизняне релігієзнавство вивели праці провідних українських дослідників уже незалежної України. У монографіях, окремих статтях та дисертаційних дослідженнях Б.Андрусишина, В.Бондаренка, С.Головащенко, С.Здіорука, А.Зінченка, В.Єленського, А.Колодного, П.Кралюка, О.Крижановського, Г.Кулагіної, І.Мозгового, Г.Надтоки, П.Панченка, В.Пащенко, І.Преловської, М. Рибачука, Н.Стоколос, В.Ульяновського, Л.Филипович, Є.Чальцевої, Н.Шип, О.Шуби та інших науковців аналізуються глибинні процеси формування етноконфесійної специфіки культури та обрядово-культової сфери релігійного комплексу. Це дало змогу пояснити з наукової точки зору активні процеси «онаціональнення» православ'я в умовах його розвитку в різних націокультурних середовищах, довести правомірність понять «грецьке», «московське», «українське» православ'я та ін. Проте в більшості праць теорія та конкретні приклади функціонування інституалізованої православної релігійності в соціально-політичних та економічних умовах розглядаються переважно на теренах Російської імперії (згодом – СРСР), або ж наголошується на політичній діяльності

Російської ПЦ [9, с. 45-60].

Аналізом інституційного розвитку православ'я в світі, в усій сумі його складових і взаємозалежностей, як українські, так і російські релігієзнавці практично не займалися. Дослідження базових чинників, які впливають на інституційний розвиток православ'я у світовому масштабі, а також головних закономірностей цього розвитку, становлять відносно невелику частину православної історіографії. І це попри те, що дана проблема є визначаючою для розуміння особливостей догматично-канонічного та обрядового розвитку конфесії.

Слід зазначити, що всупереч поширеним уявленням, православ'я відмежовується від політичної активності мирян і рядових священників. Це пов'язано з тим, що всі православні церкви прагнуть зберігати лояльність державі. Процеси політизації у «православному світі» ініціюють не церкви, а світська православна інтелігенція. Її представники визначають себе як православних, але зазвичай не дотримуються ритуалів і не мають твердим знанням православної догматики. Це явище відоме як «ідеологічна релігійність», коли релігія сприймається лише як світогляд, що не вимагає участі в церковному житті. Учасників православно-політичних рухів в строгому сенсі не завжди можна назвати «православними віруючими», так як вони сповідують не релігію, а релігійну ідеологію. Вони утворюють середовище, яка одночасно розробляє і споживає ідеологію політичного православ'я [10, с. 686-692].

Релігійність більшості населення пострадянського простору (як і більшості «православних країн») є не церковною і не догматичною. Вона також не припускає дотримання обрядів, хоча деякі люди виконують окремі обряди на свій вибір. У таких державах склався прошарок «православних віруючих», які повністю відчужені від всіх релігійних організацій або сталих релігійних практик (тобто, їх релігійність носить цілком ідеологічний характер). Відчуваючи величезний пієтет стосовно до православ'я, вони майже не знайомі з реальними засадами і практикою цієї релігії. Ці люди є одночасно середовищем, де створюються православні політичні ідеології, і цільовою групою релігійно-політичної пропаганди. Саме тому суспільство, яке характеризується високим ступенем релігійності, але в якому більшість слабо знайомий з основами

«свої» релігії, вкрай вразливе щодо релігійних ідеологій [11, с. 123-126].

Більшість європейських православних церков орієнтуються на підписання з державами спеціальних угод (конкордатів), які дозволяють їм впливати на державну політику через офіційні владні структури. Закріплення за православною церквою державного статусу не означає перетворення церкви на самостійну політичну силу, хоча зовнішня близькість церкви і держави створює ілюзію значного впливу релігії на політику. Однак у даному випадку не релігія (і не церква) використовує державу, а держава використовує церкву і релігію у власних цілях (щоб забезпечити собі моральну легітимність). Ще точніше буде сказати, що держава використовує у своїх цілях не релігію взагалі, а конкретні релігійні організації, які вносять свій внесок у пропаганду і легітимізацію офіційного проекту національного будівництва.

Потенційних учасників православного світу можна розділити на кілька груп. Перша група – держави, в яких при владі перебувають сили, орієнтовані на ту чи іншу версію політичного православ'я (крім націоналістичної). На даний момент до таких можна віднести тільки Білорусію, де офіційна ідеологія включає елементи політичного православ'я. Друга група – анклавів всередині окремих країн (у тому числі «руху співвітчизників»), які потенційно представляють потужну проросійську силу всередині колишніх радянських республік, незалежно від особистих релігійних переконань учасників цих рухів. Третя група – міжнародні слов'янські рухи, які об'єднують проросійськи налаштованих соціалістів. З точки зору особистої релігійної віри ці люди можуть бути православними, католиками, атеїстами або неоязичниками, але всі вони, безсумнівно, візьмуть активну участь в будь-якому інтеграційному проекті, заснованому на ідеях політичного православ'я [12, с. 232-236].

У залежності від уявлення про склад «православного світу» виділяють п'ять версій політичного православ'я: політичний фундаменталізм, сучасний панславізм, неоевразійства, православний комунізм і націоналізм [13, с.278-280].

Політичний фундаменталізм виділяється принциповим

неприйняттям сучасності. Світ розглядається як загиблий, який відійшов від Бога. На думку фундаменталістів, збереження анклаву православ'я у світі, що помирає, є особливою місією російського народу. У рамках фундаменталізму поняття «російський» і «православний» тотожні, а православ'я позначається як «руська віра». Втрата православного універсалізму призводить фундаменталістів до відмови від традиційного розуміння російської (руської) місії як спасіння всього людства.

Сучасні панслависти, на відміну від політичних фундаменталістів, визнають за іншими цивілізаціями, крім слов'яно-православної певну цінність і право на існування. Тим не менш, вони вважають, що західна цивілізація налаштована вороже по відношенню до інших і пропонують проект згуртування слов'янських і православних народів навколо Росії. Ідеологія панславізму в сучасній інтерпретації все більше зближується з євразійством.

Відмінною рисою неоевразійства є виражена орієнтація на союз православ'я та ісламу. Як видається, євразійський проект є не локальним, а універсальним, тобто передбачає поширення євразійської ідеології по всьому світу. Неоевразійство об'єктивно є політичною релігією, що має найбільші шанси на поширення в сучасній Росії. По-перше, орієнтуючи Росію на союз з мусульманським світом, Індією і Китаєм, євразійство дозволяє (у всякому разі, теоретично) «православній цивілізації» знайти союзників у світі, що розвивається. По-друге, євразійство сприяє кращій інтеграції народів Росії, а також Росії з країнами СНД.

Ідеологію православного комунізму можна також позначити як «ліве євразійство». Відмінності православного комунізму і євразійства зводяться до того, що перший уявляє собі конфлікт між західним світом і іншими цивілізаціями не тільки як релігійне, а й як соціальне протистояння. Сучасний православний комунізм не розрізняє «релігійного» і «соціального», вважаючи все капіталістичне «сатанинським», а все «сатанинське» – капіталістичним. Православні комуністи підтримують євразійську ідею об'єднання всіх цивілізацій проти Заходу, який розглядається одночасно як класовий і релігійний супротивник.

Ідеологія націоналізму сама по собі не користується особливою

популярністю. Однак її елементи можна зустріти на всьому просторі політичного православ'я. Найрадикальніші російські націоналісти повністю заперечують християнство, пропонуючи замінити його на язичницьку релігію. Іноді націоналісти визнають рівноправність язичницької та православної релігій. Значна частина не просто визнає православ'я, а й оголошує себе його захисниками, не заперечуючи в той же час «дохристиянської традиції». Православ'я російських націоналістів істотно відрізняється від православ'я в канонічному розумінні. Це «руська віра», яка не має вселенського характеру. Звідси виникає відмова від всіх форм месіанізму, а також від планів створення міжнародних об'єднань під російським керівництвом. Основним політичним проектом націоналістів є створення т.зв. «Російської республіки», яка повинна відгородитися від інших (національних) республік, виславши попередньо зі своєї території представників інших етносів. Отже, з існуючих варіантів ідеології політичного православ'я найбільш універсальною представляється євразійство в лівій версії (тобто, православний комунізм), яке може стати основою для згуртування православного світу як культурно-політичної єдності, а також для залучення до нього зовнішніх союзників [14, с. 134-138].

Таким чином, робимо висновок, що інституційний розвиток православ'я, а також політизація релігії в більшості випадків є закономірним результатом невдалої модернізації, що вилилася в масштабну соціальну кризу, трьома іпостасями якої є криза економічного розвитку, криза демократії і криза національної ідентичності. Ці кризи утворюють об'єктивні причини інституційного розвитку православ'я і політизації релігії. Ініціатором процесу політизації є релігійно орієнтована світська інтелігенція, яка не володіє глибокими знаннями про релігію і тому інтерпретує релігійну доктрину особливим чином (у формі релігійних ідеологій). Релігійні професіонали («духовенство» у широкому сенсі) у багатьох випадках не підтримують процесів політизації. Тому, що пострадянські суспільства легко приймають політичні релігії, сприяє особливий характер релігійності більшості населення: релігійність носить обрядовий характер і не зачіпає глибинних шарів свідомості. Найважливішим фактором завоювання прихильниками політичних

релігій масової підтримки, в результаті якої вони можуть прийти до влади на загальнонаціональному та місцевому рівні, є створення релігійно-політичними організаціями мережі альтернативних соціальних інститутів.

Література

1. Ломака І. І. Між інтеграцією і модернізацією. Політологічний аналіз інтеграційної ролі релігії в умовах модернізації українського суспільства. Монографія / І.І. Ломака. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. – 196 с.
2. Jalusic V. Gender and Political Transformation in Central and Eastern Europe / Vlasta Jalusic [Електронний ресурс] // <http://pdc.ceu.hu/archive/00002340/01>
3. Миронов А.В., Бабинов Ю.А. Основы религиоведения. Государственно-церковные отношения / А.В. Миронов, Ю.А. Бабинов // Социально-гуманитарное знание. – 1999. – № 3. – С. 12, 14.
4. Еленский В. Модели церковно-государственных отношений США и Западной Европы и проблемы посткоммунистических обществ / В. Еленский // Модели церковно-государственных отношений стран Западной Европы и США. – К. : Институт философии НАНУ, 1996. – 375 с.
5. Покровський В. Ціннісні орієнтири сучасної релігійної ситуації в Україні / В. Покровський // Релігієзнавчий вісник. – 2008. – Ч. 14 (жовтень). – С. 4.
6. Коваль І. В. Правове регулювання взаємодії держави та церков і релігійних організацій в Україні / І. В. Коваль // Моральні основи права. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (19 грудня 2010 р.). – Івано-Франківськ : МВС України ; Прикарпатський юридичний інститут Львівського державного університету внутрішніх справ ; кафедра конституційного та міжнародного права, 2010. – С. 614–617.
7. Religion und Kirche in Osteuropäischen Ziivilgesellschaften nach 1945 : Konferenzschriften / Hrsg. Hans-Otto Blumenderg. – Graz : Universitas-Verlag, 2000. – S. 67–70.
8. Babiuch J. Church and society in post-Communist Eastern Europe / Jolanta Babiuch [Електронний ресурс] // <http://www.jstor.org/pss/40396554>
9. Wirts J. Die Rechtsstellung von Kirchen und Religionsgesellschaften in Osteuropa in der Gegenwart / Johannes Wirts. – Prag : Moldau-Verlag, 2005. – S. 45–60.
10. Коваль І. В. Оцінки та ідентифікації релігійно-церковних процесів в Україні / І. В. Коваль // Держава і право. – К. : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2010. – Вип. 49. – С. 686–692.
11. Гордиенко Н.С. Особенности модернизации современного русского православия / Н. С. Гордиенко, П. К. Курочкин. – М.: Мысль, 1998. – 192 с.
12. Ахиезер А.С. Модернизация в России и конфликт ценностей / А. С. Ахиезер, Н.И. Козлова, С. Я. Матвеева. – М. : Мысль, 1991. – 250 с.
13. Єленський В. Релігія після комунізму. Релігійно-соціальні зміни в процесі трансформації центрально- і східноєвропейських суспільств: фокус на Україні / В. Єленський. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002. – 375 с.
14. Воронов А. Я. «Русский национализм» + «Русский мир» = «Русская Республика»? / А. Я. Воронов. – СПб. : Свет православия, 2009. – 298 с.

Анотація

Коваль І.В. Інституційний розвиток православ'я: сутність, дослідження,

проблеми. – Стаття.

У статті розглядається специфіка інституційного розвитку православ'я, його сутність, стан дослідження та проблеми в сучасних умовах глобалізованого світу. Обґрунтовується теза, що інституційний розвиток православ'я, а також політизація релігії в більшості випадків є закономірним результатом невдалої модернізації, що вилилася в масштабну соціальну кризу, трьома іпостасями якої є криза економічного розвитку, криза демократії і криза національної ідентичності. Ці кризи утворюють об'єктивні причини інституційного розвитку православ'я і політизації релігії.

Ключові слова: інституційний розвиток, релігія, політика, православ'я, ідентичність.

Анотація

Коваль І.В. Институциональное развитие православия: сущность, исследования, проблемы. – Стаття.

В статье рассматривается специфика институционального развития православия, его сущность, состояние исследования и проблемы в современных условиях глобализирующегося мира. Обосновывается тезис, что институциональное развитие православия, а также политизация религии в большинстве случаев является закономерным результатом неудачной модернизации, вылившаяся в масштабный социальный кризис, тремя ипостасями которого является кризис экономического развития, кризис демократии и кризис национальной идентичности. Эти кризисы образуют объективные причины институционального развития православия политизации религий.

Ключевые слова: институциональное развитие, религия, политика, православие, идентичность.

Summary

Koval I.V. Institutional development of Orthodoxy: Essence, study, problem. – Article.

The article considers the specificity of the institutional development of Orthodoxy, its essence, the state of research and challenges in today's globalizing world. The thesis that the institutional development of Orthodoxy, as well as the politicization of religion in most cases is the natural result of an unsuccessful upgrade, which resulted in massive social crisis, three hypostasis which is the economic crisis, a crisis of democracy and the crisis of national identity. These crises constitute objective reasons for the institutional development of the politicization of religious orthodoxy.

Keywords: institutional development, religion, politics, orthodoxy and identity.

Л. Я. Коритко

доцент кафедри теорії та історії

держави і права

Івано-Франківського факультету